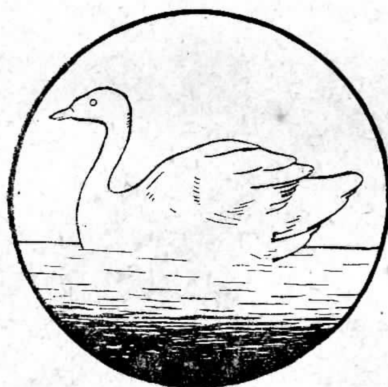
VINKO BEK

GUSKE, PATKE I PURE

JERONIMSKA PUČKA KNJIŽNICA
214.

JERONIMSKA PUČKA KNJIŽNICA
God. 1925. || UREĐUJE DR JOSIP ANDRIĆ || BROJ 214.

GUSKE, PATKE I PURE

POUKA IZ PERADARSTVA

NAPISAO

VINKO BEK

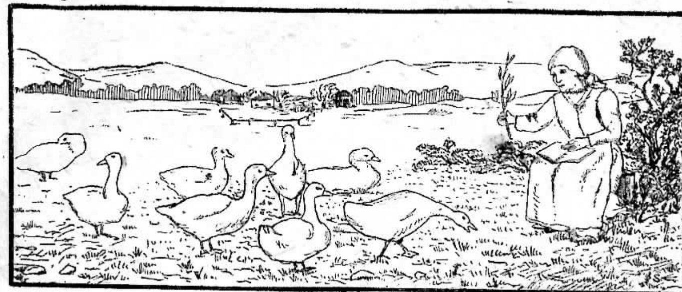

SA 12 SLIKA

IZDALO DRUŠTVO SV. JERONIMA
KNJIGA DVJESTA ČETRNAESTA

Ova je knjižica nastavak pouke iz peradarstva, od koje je prva knjižica od istoga pisca pod naslovom „Kokoši“ izašla u jeronimskim izdanjima za godinu 1924.

Tiskara Narodne Prosvjete u Zagrebu.

Kao kod kokoši, tako se i gojenjem gusaka, pataka i pura možemo baviti s dvojakoga gledišta. Tko hoće da ima lijepo živadče, taj obično i ne pita, što ga ta gojidba stoji. Za takve se može reći, da goje perad *od zabave*. Dobri i razumni gospodari opet paze, da li im gojenje peradi nosi kakav prihod, pa u tom slučaju mogu usput tražiti, da im se, što no vele, na njima i oko napase. Takvi goje perad *od koristi*. Uz te pristajemo i mi, jer je to za naše gospodarstvo najvažnije.

Za gojenje gusaka, pataka i pura nije dosta samo dobre volje, nego tu treba paziti i na druge prilike. Pogledamo li u našoj domovini, vidjet ćemo, da se gojenje gusaka raširilo tamo, gdje su povoljne prilike. G u s k a traži u prvom redu vodu i pašu, dakako da ne odbija ni strništa. Ne velim time, da se ne može guska držati i u samom dvorištu. P a t k e se najbolje razvijaju, gdje imadu vode, bare, a p u r e, gdje je lijepe paše i strništa. Kao što se guske mogu othraniti i u dvorištu, isto se tako mogu i patke i pure othraniti i u dvorištu. Patkama samo treba napraviti lokvice (kopanjice za vodu). Ali uzgajanje u dvorištu je skuplje, nego li kad guske i patke imadu svoju vodu i pašu, pa onda je i prihod manji, a mi idemo za tim, da što veću korist crpemo od peradarstva. U vodi nađe guska ponešto hrane, a uz riječne obale dovoljno paše. Valja pamtiti, da je izmetina od guske tako oštra, da uništava travu. Ako pogledate patku u vodi, vidjet ćete, da kljunom uvijek nešto traži i kljuje te sebi tako traži hrane, pa joj treba kod kuće manje dati, što no vele: jede manje iz ruke.

I kod uzgajanja gusaka, pataka i pura valja ona, da se za rasplod mora uzimati što bolja perad, te je treba dobro i razumno njegovati i prirediti zgodna skrovišta.

Želiš li početi guske, patke ili pure gojiti, počni rade u malom opsegu, a onda prema uspjehu razgranjuj svoj rad. Bilo je ljudi, koji su počeli naveliko, pa su došli namalo. A svakako je bolje, ako dođeš s maloga na veliko.

I. GUSKE.

Guske se goje uglavnom radi mesa, masti i jetara, a usput dobiva se i perje, koje se uptrebljava za jastuke (vanjkuše) i perine (blazine). Guskino cijelo krilo daje nam perušku, a pojedina debela pera iz krila upotrebljavala su se u prijašnje doba za pisanje, dok se danas donji šulji krajevi upotrebljavaju za proste cigarluke ili se opet kalaju na više komada i uperuju u četkarske daščice, te se dobiju izvrsne četke za pranje, naročito buradi. Takvi vrlo fino cijepani krajci upotrebljavaju se za finije četke. Zato kod čehanja ne odbacujte otpatke velikih pera, nego ih spravite, kako su duge, a odrežite jedino onaj vršak, gdje su pera, i vežite ih u snopiće te ih spravljajte na suho mjesto. Kad se toga nabere, može se prodati.

I mi u našim krajevima imademo svoju *domaću vrst guske*[1]), koja znade biti sivkaste boje, ali i posve bijele boje. Osim toga nekoja imade prileženo perje, a nekoja opet čupasto (šršasto) perje. Nekoji daju prednost guskama bijele boje, jer se bijelo perje bolje plaća od sivoga.

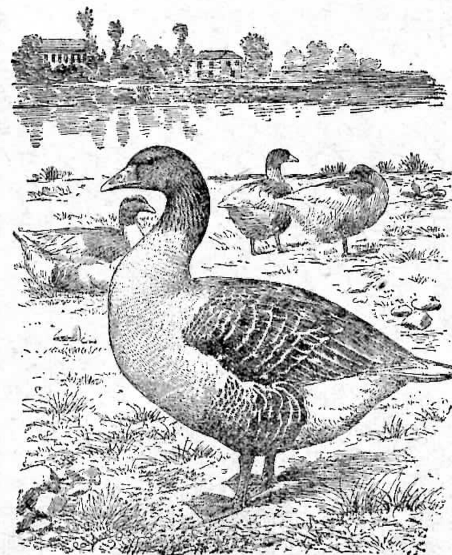
Našu domaću gusku pokušali su kod nas oplemeniti *s njemačkom emdemskom guskom,* no držim, da je uspjeh bio slab. Emdemski je gusak velik i težak za našu gusku, kako su me uvjeravali nekoji gojitelji, pa je bilo dosta neoplođenih jaja.

Nijemci su tu vrst gusaka dobili tako, da su svoju domaću vrst parili *s francuskom tuluškom guskom* (Toulous). Ta je vrst sive boje (vidi sliku na str. 7.), izvrsna je za tovljenje i finog je mesa. Kosti joj nisu

---

[1]) Domaća vrst guske potekla je od divlje guske, koja živi u jatu po vodama sjeverne Evrope. Preko zime divlje guske prolaze i preko naših krajeva u toplije, a u proljeće se vraćaju opet na sjever.

tako krupne. Raste brzo. Sa pol godine starosti može dostići 5 do 6 kg težine. Starija guska dotjera i na 10 kg, a ako se tovi (šopa), možemo je dotjerati i na 15 kg težine. Daje lijepa jetra. Mladi guščići, ako se othrane bez vode, mogu se prodavati sa 8 do 10 nedjelja starosti za jelo, pa mogu imati 4 kg težine. Tuluška guska dobro nese — i do 40 jaja po 180 do 220 grama težine. Perja daje obilno, a osobito su fine

Domaća guska.

pahuljice. Ta bi se vrst gusaka mogla križati sa našom domaćom guskom.

U našim primorskim krajevima svakako će se naći *talijanska guska.* Ona je nešto veća od naše, vrat joj je znatno dulji, brzo raste i lako se utovi, ali joj meso nije tako tečno i slabije se plaća.

Gusinjak.

Preko cijelog dana naše su guske napolju, ali za noćište trebaju dobro zaklonište, gdje nema propuha. Mogu se smjestiti u šupi, ali i u posebnoj sagrađenoj kućici, koja mora biti tako visoka, da se u njoj lako pobiru jaja i da se dade lijepo čistiti. Za pod je najbolji cement, no gdje toga nema, neka se dobro nabije ilovača, koja se od vremena do vremena odstrani i zamijeni novom, a prijašnja se baci na gnoj. Za stelju može se uzimati slama, pijesak, prah sa ceste, ali se mora marljivo čistiti. Za nesenje valja udesiti prostrana gnijezda (50 cm duboka i široka) i da su u tamnom prostoru. Po ljetu treba gusinjak dobro obijeliti. Na jednu gusku računa se najmanje 25 četvornih centimetara prostora. Ako se uzme i prostor za gnijezda, onda bi se moralo na svaku gusku računati svakako 50 četvornih cm. Gusinjak treba urediti tako, da guske imadu dovoljno zraka i preko noći.

Rasplod.

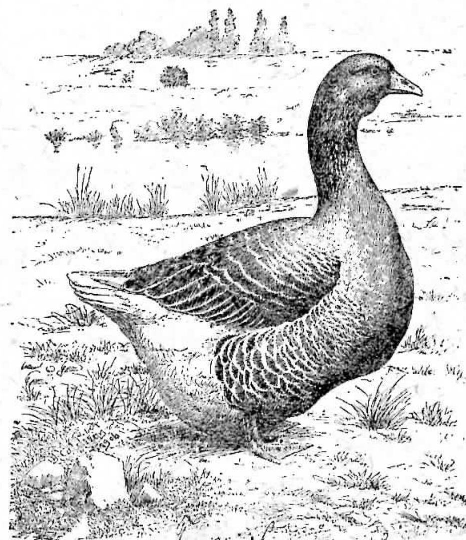
Teško je razlikovati gusku od gusana, osobito u mlađoj dobi. Obično se pozna gusan (gusak) po duljem vratu, krupnijem tijelu i dubljem glasu. Starije se guske poznaju po tom, što im visi trbuh, koji se osobito ističe prije nesenja.

Za rasplod uzimlju nekoji dobro izrasle guske, i to koje što ranije nesu, da mogu što prije prodati mlade, jer se rani guščići uvijek bolje plaćaju. A gusak treba da je što vatreniji i barem 2 godine star za parenje. K jednom gusaku daju se obično 4 guske, a mogu se i 6 dati. Guska za razplod može i 10 godina doseći, ali preko te dobe neka se ne drži.

Domaća guska nese najmanje 6 jaja, a znadem i takve, koje su znale snesti i do 20 jaja. Bit će sigurno i takvih, koje još i više snesu. Ako se jaja u gnijezdu ostavljaju, onda guska prije sjedne. Sjedi samo na onom gnijezdu, na kojem je i snesla jaja. Starija guska

obično više iznese, a pogotovu ako se jaje svaki put oduzimlje.

Ne diže li se guska s gnijezda, znak je, da kani leći. Sad se pod nju stavi 7 do 9 jaja. Gnijezdo se ogradi tako, da je ne smetaju druge guske. Pred gnijezdom mora imati dovoljno prostora, gdje se drži svježa voda za piće i kukuruz (hrana u zrnu) za hranu, da guska može uzeti po potrebi. Ne će li nam guska

Tuluška guska.

da sjedne, a imamo kvočku, možemo i kvočku nasaditi na 3 ili 4 guščija jaja, da ih valjano pokriva. Puri možemo dati 10 do 12 guščih jaja, jer ih može više pokriti.

Guščići (žugići) se izlegu za 28 do 30 dana i ostavljaju se pod guskom te se zajedno sprave u toplu prostoriju. Mladi su pokriti pahuljicama te su prvih 8 tjedana vrlo osjetljivi. Moraju se čuvati od kiše i

rose kao i od velike vrućine, jer im to jako škodi. Ako je toplo vrijeme, mogu za 2 do 3 dana izlaziti.

Ako se tridesetog dana jaje ne prokljuje, dobro je takvo jaje staviti u mlačnu vodu, gdje se uslijed gibanja može vidjeti, da li je u njem živo gušče. To je i zato dobro, što se ona tanka kožica u jajetu ovlaži pa se od jajeta odlupi i laglje se proklјuje.

Nakon 8 nedjelja nastane kod guščića prvo tibanje i tad postaju guščići otporniji, jer su dobili perje.

Hrana.

Prvih dana dobivaju guščići sitno skosana tvrda jaja i kukuruzno brašno vrlo malo ovlaženo. Hrane im se samo toliko daje, koliko mogu pojesti, jer se za svaki obrok mora svježa hrana davati, ako želimo, da nam mladi guščići ostanu zdravi. Iza osmog dana možemo kukuruznom brašnu dodavati sitno skosane koprive. Jaja mogu izostati. Kad koprivâ nestane, uzme se salata ili drugo razno zelenje pa i kravska repa, te se miješa sa kukuruznim brašnom. Dakako da već uz to idu na pašu.

Guske se hrane biljem. Uz travu jedu i zrna. Rado jedu i skosanu kravsku repu pa i lišće, zametano sa posijama. Zrnata se hrana daje guskama, kad se približava doba nesenja. Daje se oko 150 grama zrnja na jednu gusku. Imadu li guske vodu i zgodnu pašu, a pod jesen ako mogu po strništu ići, onda im ne moramo više mnogo hrane dati, kad se vrate kući.

Svaka guščarica tjera na pašu svoje jato, ali se može i više jata povjeriti jednoj guščarici, a da nemaju straha, da će nam se koja izgubiti ili zabluditi.

Hranimo li guske, ma i na prostranu dvorištu, moramo paziti, da imadu uvijek svježe, čiste vode za piće, ali i vode, da se mogu često prati ili okupati.

Ako su nam guske i korisne, moramo paziti da ne počnu gospodariti na svoju. Dođu li u vrt, učinit

će silan kvar. Dođu li do mladih voćaka, svu će im koru oguliti i tako ih posve uništiti. Ako dođu u polju do klasja, mnogo će biti štete.

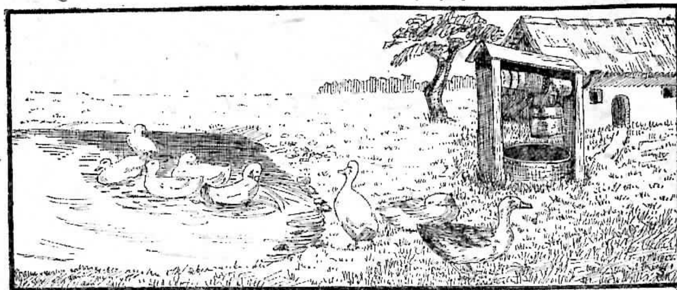
Očupavanje.

Na selu često možeš vidjeti očupane guske. To ih naše seljanke očupavaju zato, da dobiju što više perja. Ali tu treba paziti, da se guske barem mjesec dana po leženju ne očupavaju, a onda se mogu starije guske nakon svaka 2 mjeseca očupavati. Nekoji očupavaju samo za vrijeme tibanja (izmjene perja), a cijelo ostalo vrijeme pobiru samo rastepeno perje. Ovo je naravnije, nego li u nevrijeme očupavati i mučiti gusku. Nakon očupavanja moraju se guske bolje hraniti. Kako su se guske njegovale, prema tomu je i perje. Najbolje je perje od gusaka, koje su imale vodu i pašu, a najgore kod hranjenih na dvorištu. Kod očupavanja ne smije perje na dnu (skličku) krvavo biti. To je znak, da nije još dozrelo. Očupano perje valja dobro osušiti.

Tovljenje.

Mlade se guske udebljaju, ako su stisnute na malu prostoru, da se što manje kreću, pa im se na primjer namočeni kukuruz daje u kopanjici. Može im se izmjenice davati i fino zdrobljeni kukuruz (šrot) sa vodom kao gusta kaša. Da postanu masne, treba ih šopati (kljukati), t. j. daje im se hrana pod silu. Kod nas se obično kljukaju kukuruzom.

II. PATKE.

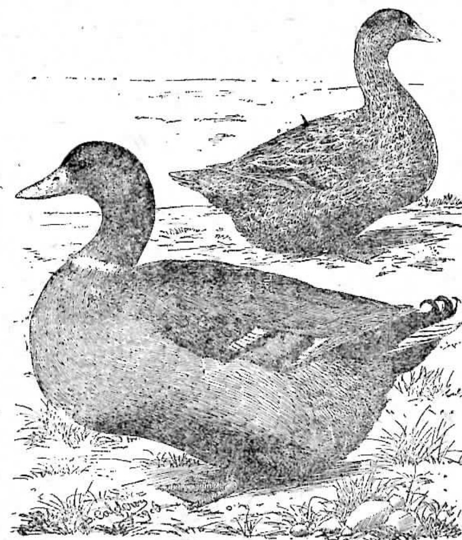
I patke se goje najviše radi mesa. Od njih se također dobiva perje, ali pačje se perje ipak ne može mjeriti s guščim perjem.

Naša *domaća patka* sasvim je slična divljoj patki, samo što je veća od nje[1]). No danas imađemo razne križančadi, pa i lijepih komada. U okolici zagrebačkoj naišao sam na domaću vrst patke, koja svojom veličinom i oblikom posve sliči *francuskoj vrsti patke Ruan* (*Rouen*). Kod nas su pokušavali uvoditi *kinesku vrstu patke*, poznatu pod imenom *Peking*. Ta vrst patke ima bijelo perje, koje udara malo na žućkasto. Vrlo se brzo razvija i lako se tovi, ali glede tečnosti mesa nije par francuskoj patki Ruan (Rouen), koja potječe iz okolice istoimenog francuskoga grada. I ta je patka posve slična divljoj patki. Vrlo se cijeni i dobro se plaća i izvan Francuske.

Francuska ruanska patka snese godišnje oko 100 jaja zelenkaste boje, koja su oko 80 grama teška. Ako je toplo vrijeme, počinje nesti u veljači, inače početkom ožujka i nese obično do lipnja. Kao i druge patke i ona retko sjedi, pa se stoga na pačja jaja na-

1) Divlje patke zadržavaju se i kod nas u velikim jatima. Po zimi traže nesmrznute vode, a pritisne li jača zima, odu na jug.

sađuju obično kokoši ili pure, a mnogo se ležu i strojevima. Kad pačići imadu 8 do 10 tjedana, mogu težiti već 2 do 2 i po kg, ako se dobro njeguju, a sa 5 do 6 mjeseci već su izrasli, te patka znađe biti 2 i po do 3 kg teška, a patak dapače 3 i po do 4 kg. Utovljene patke znadu vagati i 5 do 6 kg. Zadovoljne su, ako imadu u dvorištu priređeno kupatilo. Kako je u francuske patke perje šareno, zato se slabije plaća, a gospodarice je ne vole, jer se zaklana teže čisti, t. j. više je posla, jer su klički crnji, nego li je to kod pekinške patke.

Francuska ruanska patka i patak.

Pačinjak.

Što je rečeno o gusinjaku, to vrijedi i o pačinjaku. S obzirom na to, što patke ranije znadu nesti, treba gledati, da u pačinjaku bude što toplije, jer će onda patke i prije nesti. Zato ga valja obiti dvostrukim

daskama, ako je vani. Ne učini li se to, možemo ga sa svake slobodne strane obložiti kukuruznicom, da bude topliji.

Glede prostora računa se na jednu patku sa gnijezdima 30 četvornih centimetara. Nema li gnijezda, i polovica je prostora dovoljna. Gnijezda treba da su 40 centimetara široka i isto toliko duboka.

Nemaju li patke gnijezda, lako gube jaja, a to je opet šteta. Događa li se, da uza svu pasku patke gube jaja, onda ne preostaje drugo, nego kod ispuštanja svaku patku opipati, pa koja imade jaje, tu treba zadržati, a ostale se ispuste. Zadržane ostanu u pritvoru, dok ne snesu, zato ih treba koji put pregledati, da ne ostanu predugo zatvorene.

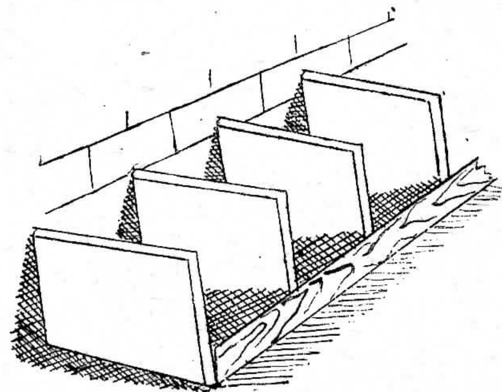
Rasplod.

K jednom patku daje se najviše 6 pataka. Prema toploti podneblja i tople štalice počinje patka i nesti. U Primorju sam našao, da patka nese već u siječnju, a u hladnijim krajevima čak u ožujku. Najobičnije nese u veljači. Ako se jaja dnevno oduzimlju, onda nese 3 do 4 mjeseca, i to skoro svaki dan. Znade i par dana obustaviti nesenje. Kad se iznesla, onda obično nasijeda, ali se na nju ne čeka, nego se daju jaja pod kokoš ili puru, a mnogi rado legu strojem, jer se mladi pačići od sve peradi najlaglje othranjuju. Pačja su jaja teška oko 60 grama, no znađem, da patka znade i 70 grama teška jaja snesti. Obično se drži, da patka snese 100 do 120 jaja na godinu, no poznato mi je, da je jedna patka snesla i 190 jaja, ali uz topli pačinjak imala je slobodan izlaz na potok. U dvorištu držane patke nesu manje.

Pačići se izlegu za 26 do 28 dana. Koje se jaje ne izvali, stavlja se u mlačnu vodu, kao što je rečeno kod gusaka. Čim se pačići ranije izlegu, prije odrastu i bolje se prodaju, nego li oni, koji su kasnije izleženi.

Ako jaja nasađujemo pod kvočku, onda s njima postupamo kao i kod pilića.[1])

Izležene pačiće valja čuvati prvih 14 dana od prehlade. Nekoji u to vrijeme pačiće ne puštaju na vodu, nego im daju u kakvoj plitkoj posudi ustajane vode, da se ne bi prehladili. No znadem slučajeva, da su se pačići već drugi dan puštali na vodu i dobro su napredovali. Tko daje vode u posudi, mora paziti, da voda bude uvijek čista, posuda do vrha napunjena i tako postavljena, da pačići mogu lako unići i izaći. Takva se posuda ostavi na kratko vrijeme.

Gnijezda za patke.

Nakon 3 nedjelje mogu pačići biti bez kvočke. A za 6 do 8 nedelja možemo već uz dobru njegu imati mlade patke za prodaju.

Dakako da su patke poškodne u ribnjacima, ali sam ipak nastojao, da predobijem kojega gospodara ili bolje gospodaricu u našem Primorju, da se prihvati gojenja pataka. Kako imadu kuće tik ili barem blizu mora, držim, da bi gojenje pataka izvrsno uspijevalo, a osobito u takvim krajevima, gdje imade kupališta.

[1]) Vidi moju knjižicu „**Kokoši**", koju je izdalo Društvo sv. Jeronima g. 1923., a dobiva se za 5 Din.

No kad sam tako naše primorce nagovarao, da uzgajaju patke, odgovarali su mi neki, da su već činili pokuse, ali da meso i jaja takvih pataka imadu poseban zadah po morskoj hrani, da nisu za jelo. Ja to sve priznajem, ali velim, da takvi gojitelji pataka nisu krenuli pravim putem.

Uzme li se jedno pleme pataka za gojenje, onda upotrebljavamo te patke samo za rasplod. Dobivena jaja sva izvaljujemo i hranimo mlade, a da ih ne pustimo na more, nego da ih prodamo, čim se pokaže pravo perje, jer se tada sva hrana troši na razvijanje pera i pačići ne debljaju. Dođe li do toga, da koju staru patku želimo zaklati, onda je pritvorimo, ne pustimo na more te je hranimo običnom hranom, kojoj možemo dodati isjeckanog ružmarina ili kadulje (žalfije) ili metice (melise) prema tomu, što imamo u okolici, i za 2 do 3 tjedna imat ćemo sasvim ukusnu patku. Uvjeren sam, da bi takva patka za to vrijeme davala i tečna jaja.

Gdje su tunolovke, ribari ne vole patke, jer da im mogu rastjerati tune, ali to bi trebali tek istražiti, da li je uistinu tako.

U moru imadu patke sijaset hrane: razne pužiće i druge životinjice, a ako i koju ribicu zahvate, mislim, da ne će biti od velike štete. A opet diljem našeg Primorja imade dosta mjesta, gdje nema tunera.

Hrana.

Mladi se pačići hrane baš tako kao i mladi guščići, pa tako i odrasle patke. Patke su vrlo proždrljive. Kad sam prekapao vrt, rado sam onamo dotjerao i mlade patke, koje su se silno jagmile za gljistama. Po vrtu se mogu brati puževi te bacati patkama.

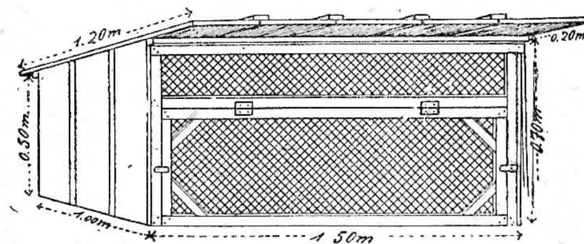
I patke možemo držati na dvorištu, ali im se mora napraviti mjesto za vodu, gdje se mogu kupati. Ako je to kakav kopanj, valja ga čisto oprati i čistom vodom napuniti. Patke držati na dvorištu zajedno

s kokošima ne preporučam zato, što patke odmah svaku vodu za piće zamute, pa kokoši onda većinom moraju piti zamazanu vodu. Jedino da se uredi kakva tekućica voda.

Pačići neka se hrane i poje tako, da ne mogu nogama hranu i vodu prljati.

Tovljenje.

Već je prije rečeno, da se pačići, koji su za tovljenje, ne smiju puštati na vodu. Što se bolje i više po-

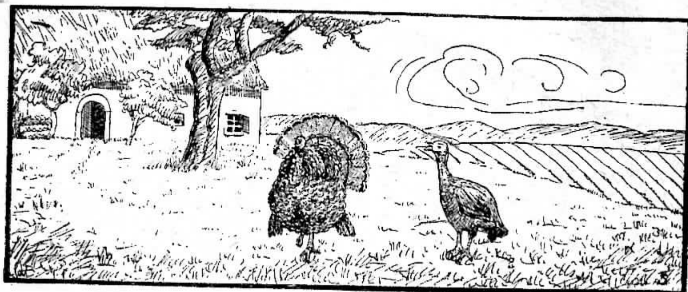
Kućica za mlade patke.

Pokrov se može skinuti. Kroz 3 sedmice stoji na podmetnutoj daski.

gusto preko dana hrane, to brže i uspijevaju. Za tovljenje određeni pačići, kao i mlade patke ne smiju se previše kretati.

Sa 6 do 8 nedjelja možemo pačiće dotjerati za prodaju, a sa 3 do 6 mjeseci možemo prodavati utovljene mlade patke.

III. PURE.

Pure potječu iz Amerike. Po Evropi su vrlo razgranjene. To je naša najveća perad. Daje izvrsno meso, a pera se rabe kao i gusja, ali i za nakit i za metličice, kojima se otjerava prah sa sitnih predmeta. Gnoj od pure je vrlo dobar. Pure su većinom tamne boje, ali ima i smeđih, a i bijelih. Uvelike se cijene za leženje, te su pravi živi stroj za leženje jaja.

Od naših purana, što sam ih dosada vidio, najljepših ima Hrvatsko Zagorje, premda i u gornjoj Posavini ima krasnih primjera, i to u bijeloj boji sa crnim šarama. Zagorski purani znali su prije pred Božić na vagone putovati u London, jer ih Englezi vrlo cijene.

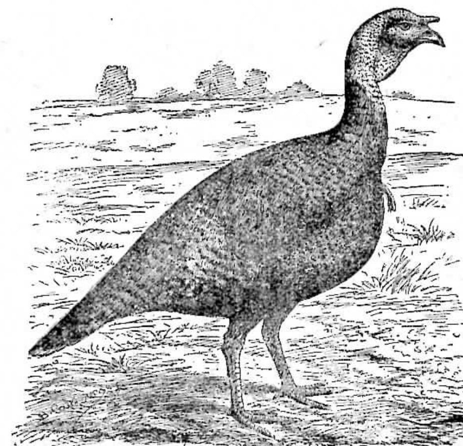
Purinjak.

Kad pure odrastu, otporne su proti svakoj nepogodi, pa stoga nije čudo, ako se i preko zime nalaze po drveću. Skrbniji gospodari naprave im bilo kakvo mjesto ili posebnu kućicu sa motkama. Za svaku puru uredi se posebno gnijezdo. Dakako da moraju imati dovoljno prostora i svjetla, i da u purinjaku ne smije biti propuha. Pure nije dobro držati sa drugom živadi (peradi), jer ih purani uznemiruju.

Rasplod.

Na jednog purana računaju se 4 pure. Za rasplod uzimlju se pure od druge godine. Kod izbora purana ne gleda se samo na veličinu, nego i na što šira prsa.

Pura počinje obično u veljači nesti te snese oko 25 jaja, koja imadu po sebi crvenkaste pjegice. Purići se izvale za 28 do 30 dana. Negdje šestog ili sedmog dana podmeću pod puru nekoliko kokošjih jaja, da ti izvaljeni pilići uče mlade puriće jesti.

Crni puran.

Puriće je najteže othraniti. Škodi im zima, vlaga pa i prevelika žega. Na rosnu travu neka se nikad ne puštaju, a isto tako ne smiju ni pokisnuti. Najopasnije je, kad purići idu u „jad" (kad kozičaju), t. j. kad dobivaju bobuljice po glavi i vratu, a to biva u dobi od 6 do 10 nedjelja. Tek nakon tog vremena postaju mlade pure jako otporne.

Pod puru se stavlja 20 do 23 jaja prema veličini pure i prema toploti dobe. Nekoje su pure pažljive,

a nekoje opet znadu zgaziti po više jaja. Nekoje pure tako zasjednu na gnijezdu, da bi od glada i žeđi poginule. Takve treba svaki dan skinuti sa gnijezda i paziti, da se nahrane i napoje.

Pure možemo i prisiliti da sjede.[1])

Puri se može dati 40 purića, da vodi. U kolovozu počimlju nesti po drugi puta, te ih ponovno nasađuju. Kasnije ležene pure, kao uopće svako živadče, ne upotrebljava se za rasplod, osim ako te nužda na to natjera.

Hrana.

Ako purići, kad se izlegu, 1 do 2 dana ništa ne jedu, nije to nikakvo zlo. Glavno je, da su u toplu kod matere.

Prvih osam dana hrane se purići tvrdo skuhanim i skosanim jajima. Iza toga dobiju još i kukuruzna brašna, a od zelenja tako zvani „jezičac". Ako je moguće doći do što više kukčića, to je vrlo dobra hrana za male puriće. Izvrsna je hrana i domaći sir, ali n e s l a n. Neslana sirutka izvrsna je za ovlaživanje hrane. Neka se hrana daje na hladovitom mjestu i uvijek se samo toliko priredi, koliko za jedan obrok treba. Zaparena hrana prouzročuje bolest.

Kad su purići bobulje (jad) preboljeli, hrane se jaglima (prosijani kukuruzni šrot) i dodaju se koprive i ostalo zelenje, sve skosano. Komadići isjeckanog mesa slasna im je hrana.

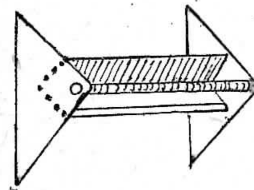
Treba nastojati, da purice polaze na pašu. U voćnjaku nađu uz pašu i dosta kukčića, a to im vrlo prija.

Odrasle mlađe pure, kao i stare, hranimo kao i kokoši. I kod pura je dobro, da im u vodu za piće stavljamo rđavo željezo (gvožđe) ili malo praška od z e l e n e g a l i c e. Voda će postati malo mutna, rđaste boje, no to ne smeta. Doznao sam, da negdje u vodu stavljaju oguljenu koru od jasena. To nisam pokušao, pa ne mogu reći, da li je dobro ili nije.

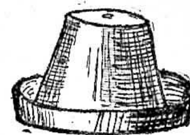
---

[1]) Vidi o tom moju knjižicu „**Kokoši**", str. 18.

U knjizi „Uputa u ratarstvo i gospodarstvo" iznosi Josip Lajer, kako u nizinama i mokrim predjelima Bosne hrane puriće: „Od bibera (papra) izaberu se sitna i glatka zrna, pa se među dlanovima sa kojom kapi ulja protaru. Jedan dan starim purićima umetne se svakomu po zrnce u kljunić, pa se sa dva prsta polagano porine u žvaticu (voljicu). Slijedeći dan upotrijebe se dva zrnca onako pouljena, po jedno jutrom, a drugo večerom. Treći dan dolaze 3 zrna, sve po 1 jutrom, o podne i na večer. Poslije toga dolazi hrana, koja se sastoji od kukuruznog brašna, skosanih kopriva i jaja: to se sve vodom okvasi i primijesi jedan nožni vrh krupna stučena bibera na 10 njih. Tako se usporedo sa hranom nastavlja, dok se purići ne počnu hraniti zrnjem, pa se onda sve po manje daje prijašnja hrana. Jaja mogu poslije 4 dana izostati. Hraniti ih valja svaki dan tri puta do sitosti i to nikad među drugim pilićima. Kad se purićima glave kozičaju (dobivaju bobice) oko 6 tjedana i kad se glave briju, nakon 8 tjedana, koje doba je za njih najpogibeljnije, onda im se u hranu pomiješa i po dva nožna vrha stučena bibera." Pisac te knjige navodi, da je njegova žena kroz 2 godine tako hranila puriće i da joj nije ni jedno uginulo. Papar je poznat kao dobar lijek.

Kopanjica za hranjenje purića.[1])

Posuda za napajanje purića.[2])

Tovljenje.

Pure se jako lako utove. Dobro se pomognu, ako ih držimo u tijesnu prostoru, da se ne mogu odviše kretati, i ako ih hranimo kukuruzom, brzo će odebljati. Negdje kljukaju pure orasima tako, da svaki dan dobiju po jedan orah više. Kad se dostigne stanoviti broj (obično 30) onda dobivaju opet svaki dan po jedan orah manje. Mladog purana domaće vrste lako je natjerati na 15 kg težine. Pura je uvijek laganija.

---

[1]) Dubljina kopanjice 10 cm. Gore je na vrhu priječka, da ne gaze nogama po hrani. Od gornjeg ruba kopanjice do prijječke ima 7 cm. Duljina po volji.

[2]) Zdjelica, u kojoj je voda, pokrita sa lončićem za cvijeće.

IV. BOLESTI.

Oboli li koje živadče, opaža se, da se drži snuždeno, krila znade spustiti, ne jede i stoji postrance. Čim se opazi kakav sumnjiv znak, treba takvo živadče pregledati, odstraniti ga od ostalih i nastojati da mu se pomogne.

Po dosadanjem znademo, da se guske i patke za prvo doba moraju čuvati, a pure, dok im ne izrastu bobice na glavi i vratu.

Od kiše se mladina lako nahladi i dobije *proljev*. Onda valja skuhati rižu (pirinač) tako, da se ne skaši, pa se tom hranom bolesna mladina hrani, a za piće daje joj se prekuhana voda, u koju stavimo rđavog željeza (gvožđa) ili nasipamo malo praha od zelene galice (nipošto od modre).

Kako guščiće, pačiće i puriće hranimo nakvašenom hranom, moramo paziti, da nam mladina ne dođe do ukisane hrane ili koje izbačene mrvice, što se u ljetu brzo dogodi, jer onda lako oboli i dobije proljev. Zato treba paziti, da se mladoj peradi uvijek svježa hrana daje, a ako bi šta ostalo, da se rađe baci u napoj ili dađe drugoj, odraslijoj peradi.

Kod gusaka znade se pojaviti i *kostobolja u nogama* (*uloge*). U takvu slučaju poznato mi je, da se s uspjehom upotrebljava stelja od mlađe zelene abdovine (hebet). Preko noći pokrije se pod gusinjaka svježom natrganom abdovinom i neko vrijeme opetuje se to svaki dan. I gdje se tako radilo, bilo je uspješno. Hrana se daje jača i primiješa se nešto praha od fosfornog vapna, koje se dobiva u ljekarni. To jača kosti.

Kada vrba ocvate, prši sa ocvalog cvijeta fino pahulje. Vele, da to škodi guščićima. Zato kad je takvo pahulje pršalo, nisu se guske puštale k vrbicima. Uvjeravali su me, da te pahulje začepljuju nosnice, pa ako je tomu tako, mogao bi se učiniti pokus, da se nosnice namažu lanenim uljem, kao što se to čini, kad u lipnju i srpnju navale na guske razne mušice u uho.

Pure mogu dobiti *gljiste* u dušnik, i to na vlažnoj paši ili drugdje, ako se namjere na izmetine, koje su okužene. U tom je slučaju dobro dati kroz 2 do 3 dana po jedan gram kamfora uveče, a ujutro se dade piti voda, u kojoj se prokuhao pelin.

Katkad se dogodi, da pura oboli u vratu: obijeli joj, a kasnije postanu mala gnojna zrnca. Odatle se bolest raširi po cijeloj glavi, pa se sva ospe. To je tako zvana *difterija*. Ako se u početku zapazi, onda se bolesnom živadčetu u kljun svaki dan žmiče limun, dok bolest ne popusti. Osim toga daje se oko 5 zrna papra, pa se zalije malo uljem (zejtinom). Udari li bolest na glavu, tad se glava i vrat mažu svaki dan limunovim sokom. Ako i ozdravi, ja tako bolesne životinje nisam više za rasplod uzimao. Danas živadče uspješno i cijepe proti difteriji.

O „*jadu*" ili *brijanju* mladih purića rečeno je već prije.

Gdje se goje pčele, treba paziti, da ne dođu pure do njih, jer ih znadu gutati, pa od uboda mogu nastradati.

Uslijed ratobornosti nekoje peradi dogodi se, da koja i okrvavi i zadobije ranu. Takve se rane operu i jodom omažu. (Jod se dobiva u ljekarni.)

Prelomi li sebi živadče nogu, a žao nam ga je zaklati, tada prelom izravnamo, dobro omotamo i spravimo bolesno živadče na osamljeno mjesto, gdje će imati mira.[1])

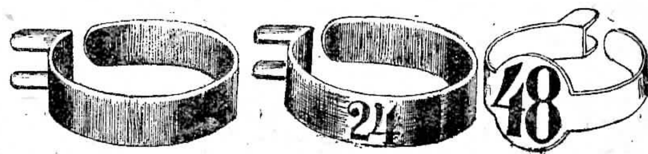
V. KRIŽANJE I ODABIRANJE ZA RASPLOD.

Želja je svakoga gospodara, da ima dobre guske, patke i pure, što boljeg uzrasta i od što veće koristi. U prijašnje vrijeme naručivali su izbliza ili izdaleka kakvu hvaljenu vrst peradi. Kao svagdje, tako je i tu znalo bivati, da se gdjetko prevario u svom oče-

[1]) Za ostale bolesti vidi knjižicu „**Kokoši**", str. 27.

kivanju, a izbacio lijep novac. Kod gusaka, pataka i purâ preporučio bih, da svaki gojitelj odabere ono, što vidi. Gdje vidi dobru perad, može sebi dobaviti muška, da pari sa svojima ženskoga roda. Moguće da bi i to danas preskupo bilo, pa onda ne ostaje drugo, nego domoći se jaja. No i tu ne će katkad glatko proći, jer se koje mlado, što no riječ, „prevrgne".

Želiš li sasvim sigurno da imaš guske, koje bi više jaja nesle i to što ranije, odabiri jaja od one svoje stare guske, koja počinje najranije nesti i koja je najviše snesla. Tu gusku obilježi prstenkom, na koji staviš broj i vodiš bilježnicu o nesenju, kako je to rečeno u knjižici „Kokoši" na strani 32. Mlade guščiće, koji se izlegu iz tih jaja, hrani dobro i njeguj što bolje, da se do jeseni što bolje razviju. Dakako da te guš-

Prstenci za obilježenje.

čiće moraš obilježiti, da ih kasnije možeš laglje raspoznati od drugih. Nekoji bilježe tako, da opnicu među prstima razrežu. Ja to ne činim, nego preporučam, da se uzme kakav mali pribojac, kakvim se rupe u remenu isijecaju, pa se opnica njime isječe, i to odmah, čim se živadče izvali. Svi guščići iz tog ležaja moraju biti obilježeni na opnice iste noge i među istim prstima. Tako će biti svi jednako obilježeni. U jeseni od tog ležaja odaberi najljepše, najpravilnije komade i stavi im prstenke. Od tih odabiri tako dalje, pa ako si ustrajan, doći ćeš do svog cilja. Istina, to lagano ide, ali sigurno.

Tako možeš i kod pataka kao i kod pura.

Za silu možeš prstenke i sam napraviti. Od kakve limene posude ili kakvog tankog lima izreži trak, koji će na jednom kraju imati ušice. Te ušice zaokruži,

kao i donji kraj. Taj će trak biti hrapav ili oštar, a mora se učiniti, da budu krajevi glatki, da se ne ureže u meso. To možeš odstraniti, ako sa postakljenim (šmirgl) papirom rubove izgladiš. Trak može biti do 1 cm širok, a dug do 10 cm. Ušice mogu biti po 1 cm duge i široke. Na trak se može urezati broj. Ovije se oko noge tako, da nije tijesno, a ni prerahlo. Ušice se sad previnu preko ovijenog traka jedna preko druge, a preostali kraj traka previne se natrag preko ušica i sve se s pljosnatim kliještima dobro stisne. Ako je previjeni krak predug, odreže se iza ušica i izgladi. Dobro je koji put pregledati takvo obilježje, da ne bi zašlo u meso ili da se ne odvije.

I kod gusaka, pataka i pura valja nam paziti, da od vremena do vremena obnovimo krv. Čim opazimo, da nam se rad ne razvija kao prije, dapače da ide natrag, tu je krajnje vrijeme, da obnovimo krv. Za takvu obnovu obično se uzme muško iz stranog gojilišta. Ja sam rađe uzimao žensko. U takvu slučaju imam muško, za koje znadem, od kakvog je pokoljenja, a nabavljeno žensko mogu nadgledati, i ako ne odgovara, opet odstraniti ili zamijeniti. Muško ne mogu nadgledati a niti saznati, kakva svojstva ima, pa bi se moglo dogoditi, da svojim nesposobnostima pokvari pleme, i moj dosadanji trud bio bi uzaludan.

VI. ZAKLJUČAK.

Valjan gospodar vodi o svemu u svome gospodarstvu računa. Tako i kod uzgoja gusaka, pataka i pura valja bilježiti svaki izdatak kao i primitak. Pa i onaj komad, kojeg bi upotrijebili za svoju hranu, moramo bilježiti u primitak. Opazimo li, da nam primitak ne pokriva izdatak, valja istražiti uzrok te ga odstraniti. Može i na nama samima biti krivnja neuspjehu. Ne nađemo li nikako računa, onda je pametnije, da se posvetimo onoj grani peradarstva u većoj mjeri, koja nam daje očitu korist. Bolje je imati jednu vrst peradi, koja nosi koristi, nego od svake vrsti po koje pleme ili jato, gdje se jedno drži na štetu drugoga.

Sadržaj.